

3. Статистичний щорічник України за 2009 рік. Державний комітет статистики. / за ред. О. Г. Осауленка. – 566 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.oseu.edu.ua/docs/StatSchorichnyk%20Ukrainy%202009.pdf>
4. Підсумки роботи агропромислового комплексу в січні-вересні 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minagro.gov.ua/page/?11360>
5. Рейтинг регіонів за підсумками діяльності агропромислового комплексу України за 2011 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?10327>
6. Руснак П. П. Продовольча безпека України та її сталий розвиток. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnu/2009_142_2/09rpp.pdf
7. Нелеп В. Оцінка експортних можливостей агропродовольчого комплексу України // Економіка України. – 2011. – № 9. – С. 54-62.
8. Кондратюк О. І. Конкурентоспроможність сільського господарства та шляхи її підвищення // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1(115). – С. 56-63.
9. Бородіна О., Прокопа І. Сільський розвиток в Україні: проблеми становлення // Економіка України. – 2009. – № 4. – С. 74-85
10. Амбросов В. Вплив системних зв'язків на організаційну структуру агроформувань // Економіка України. – 2012. – № 3. – С. 80-89/

Самусь А. І. Последствия и оценка результатов аграрной реформы в Украине.

В статье проанализированы последствия аграрной реформы в Украине и подана оценка их результатов. Определены дальнейшие направления аграрных трансформаций.

Ключевые слова: аграрная реформа, аграрный сектор, продовольственная безопасность, сельские территории, конкурентоспособность сельскохозяйственной продукции.

Samus G. I. Consequences and estimation of results of agrarian reform in Ukraine.

In the article analysed the consequences of agrarian reform in Ukraine and given estimation of their results. Determined further directions of agrarian transformations.

Keywords: agrarian reform, agrarian sector, food safety, rural territories, competitiveness of agricultural products.

Седляр М. О.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЗНАНЬ ТА ІННОВАЦІЙ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

У статті розглянуто, яким чином відбувається трансформація суспільних знань в інновації. Даний процес розглядається з двох позицій: у вузькому та широкому сенсі. Визначено умови, за яких знання трансформуються в інновації.

Ключові слова: знання, інновації, економічний розвиток, інновації, основані на знаннях.

Знання в сучасній економіці стають все більш важливим фактором виробництва, безцінним ресурсом і товаром, який дозволяє прискорювати динаміку розвитку країни. На відмінну від інших факторів виробництва, він не є вичерпним. Навпаки, накопичуючись завдяки такій властивості як суспільна пам'ять, вони сприяють появі нового знання, що призводить до постійної модернізації всіх сфер життя людства. Нові знання в економічному житті сприяють формуванню нового типу економічного розвитку – інноваційного. Оскільки вони трансформуються у важливий ресурс

економіки – інновації (технологічного чи організаційного характеру). Аналіз механізму такого перетворення сприяє кращому розумінню сутності інноваційної моделі розвитку держави, оскільки дані категорії являються її основою. Крім того, це дозволяє виокремлювати важелі та інструменти, які сприяють швидкій трансформації знань в інновації, а отже, і руху в напрямі побудови нової моделі розвитку сучасного суспільства – інноваційної.

Дослідженням проблеми взаємозв'язку знань та інновацій займалися такі зарубіжні та українські вчені, як І. Анчишкін, Д. Белл, П. Друкер, В. Іноземцев, Р. Кроуфорд, Ф. Махлуп, А. Тоффлер, Б. Твісс, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Максюта, В. Новицький, І. Федулова та ін.

Метою статті являється визначення сфери взаємодії таких об'єктів як знання та інновації з економічної точки зору, виокремлення механізму їх трансформації та умов, за яких дане перетворення можливе.

Знання являються важливим ресурсом економіки сьогодення, який набуває все більшої вагомості з року в рік. Розуміння його важливості призвело до суспільних змін, які проявляються у побудові нового типу економіки – економіки знань. Вона направлена на всебічне продукування та використання знань різноманітними суб'єктами, та швидке їх перетворення в інновації – об'єкти матеріальної та нематеріальної природи, які використовуються для отримання вигоди або ефекту (економічного, екологічного, соціального, організаційного тощо). Знання – це продукт, з одного боку, приватний, який можна привласнити, а з іншого – суспільний, який належить всім [5, с. 452]. Вони являються ресурсом, що здатний постійно накопичуватися, використовуватися знову і знову. Тому його ціннісні та вартісні характеристики оцінити майже не можливо.

Взаємозв'язок інновацій та знання в сучасній економіці можна розглядати з двох позицій: у широкому та вузькому значенні.

Перший пов'язаний із більш складним та багатогранним явищем (категорією) – розвиток. Під даною категорією розуміють незворотну закономірну зміну, внаслідок якої виникає новий якісний стан, що є розгортанням можливостей попередніх якісних станів, докорінна перебудова внутрішньої структури об'єкта [2, с. 51]. Тобто він являється процесом руху від нижчого (простого) до вищого (складного), головною характерною рисою є зникнення старого і виникнення нового [6, с. 343].

Поняття розвитку характеризується наступними видами змін:

1. Кількісний – пов'язаний зі збільшенням масштабів продуктивних сил (економічних ресурсів).
2. Структурний – зміна в структурі продуктивних сил, складі їх елементів та комбінацій.
3. Якісний – зміна якісних, споживчих характеристик окремих елементів продуктивних сил.

Такий поділ дозволяє виділити розвиток на типи, зокрема інтенсивний та екстенсивний. Наприклад, якщо змінюються кількісні характеристики в структурі продуктивних сил, то ми вже вправі говорити, що відбувається розвиток. Зокрема, вдосконалення, покращення продуктивних сил може відбуватися за рахунок використання більшої кількості земель, робочої сили тощо. Це все проявлятиметься у

збільшенні виробленого суспільного продукту, що вже говорить про наявність економічного зростання та розвитку. Такий розвиток економіки можна назвати екстенсивним. Інтенсивний – більше пов'язаний із структурним та якісним аспектами змін. Наприклад, можна змінити вартість суспільного продукту не задіюючи більшу кількість факторів виробництва, а завдяки збільшенню обсягів випуску продукції із вищою додатковою вартістю, покращення якісних характеристик продукції, сировини, що підвищить її споживчу цінність та відповідно ціну тощо. Це все призводитиме до структурної перебудови економіки, галузей, використанню новітніх, енергозощаджуючих технологій у виробництві тощо.

Повинен бути обов'язково елемент, який являється двигуном якісних трансформацій у суспільстві та економіці. Проведений аналіз свідчить, що саме наука дозволяє переходити людству на якісно новий рівень суспільно-економічної формації, тобто розвиватися. Більш точно висловлюючись, слід відмітити, що не наука, а накопичення інформації, і як наслідок, знань приводило до трансформації, розвитку. Тому саме знання є однією із головних внутрішніх рушійних сил розвитку як суспільства в цілому, так і економіки.

Отже, розвиток з економічної точки зору можна охарактеризувати як процес матеріалізації наукових знань в окремих елементах продуктивних сил. Тобто відправною точкою самого економічного розвитку є наука, як форма пізнання об'єктивних законів природи та суспільства. А техніка та інновації, які в широкому сенсі можна розуміти як створені людиною засоби виробництва, являються матеріальним втіленням наукових знань.

Матеріалізуючись в засобах праці, знання можуть накопичуватися та зберігатися, а отже, і передаватися із покоління в покоління, від однієї історичної формації до іншої. Це об'єктивує процес економічного розвитку, робить так, що майбутній стан явища, об'єкту чи системи залежить від попереднього. Тобто знання, накопичуючись на протязі кількох тисячоліть, стають важливим джерелом якісних змін у розвитку суспільства. Саме завдячуючи такій її властивості, як накопичення, нам не потрібно, образно кажучи, заново “придумувати велосипед”, тобто ми не залишаємося на одній і тій же сходинці розвитку. Їх носієм на протязі всього періоду існування людства залишається групова соціальна пам'ять або суспільна пам'ять. І кожен новий пласт знань дозволяє розширювати існуючі межі пізнання

Завдячуючи таким процесам як накопичення знань та постійний пізнавальний процес, відбувається народження “нового знання”, яке досить часто виступає у формі інновацій різноманітного характеру: технологічних, соціальних, радикальних тощо. Тому можна сказати, що знання трансформуються в результаті їх обробки інтелектуальними ресурсами (головним чином людським капіталом) в інновації.

За словами П. Друкера в даному випадку “вирішальним для суспільства... стало...центральна роль теоретичного знання, перевага теорії над емпіризмом і кодифікація знань в абстрактні системи символів, які можуть бути передані різними способами” [3, с. 6].

Знання сприяють формуванню та вдосконаленню існуючої науки. Остання, розвиваючись, не тільки формує інтелектуальні інновації, які в подальшому перетворюються у нові технології виробництва та засоби споживання, але і здійснює

трансформацію людей, як суб'єктів господарювання, тобто носіїв нових здібностей та потреб. Звідси можна сказати, що знання являються генератором інноваційної економіки, в якій наука стає джерелом (виробником) людського потенціалу.

Процес трансформації знань в інновації в широкому сенсі можна гарно охарактеризувати словами американського науковця Р. Кроуфорда. Зокрема, він вказує, що "...нові знання призводять до виникнення нової технології (тобто інновацій), що в свою чергу ініціює економічні зміни, і далі – соціально-політичні трансформації, що в кінцевому підсумку створює нову парадигму, або нове бачення світу. Дану модель можна використовувати для пояснення тих серйозних економічних, соціальних та політичних змін, які зараз відбуваються у світі" [1, с. 139].

Отже, в широкому розумінні знання, які накопичуються людством протягом століть, сприяють появі чогось нового, що в економічній сфері матеріалізується в інноваціях, тобто в новій техніці чи технології, продукті, засобах споживання тощо. Тобто ми говоримо не про знання окремих суб'єктів, а всього суспільства, як носія суспільної пам'яті, яке здатне акумулювати, передавати та трансформувати інформацію від покоління до покоління, і постійно розширюючи існуючий запас знань. Технологічний прогрес та кодифікація знання стали одним із головних факторів появи нових типів суспільств. І разом з тим, еволюція людства в різних сферах життя: технологічному, економічному, культурному тощо розглядається крізь призму прогресу знань, які постійно генерують щось нове і являються вічним двигуном змін у суспільстві.

У більш вузькому сенсі, існуючі (тобто накопичені) знання являються інформаційним пакетом, який необхідний економічним суб'єктам для здійснення ефективної діяльності та можливості раціонального вибору. Тобто в такому випадку знання розглядаються як процес перетворення інформаційних потоків (початкових вхідних даних) у власне знання окремих суб'єктів, яке може бути використане ними або іншими контрагентами у власній діяльності, при аналізі реальних ситуацій, і при прийнятті управлінських рішень.

Отже, у вузькому значенні, знання можна представити у вигляді економічного активу, який активно використовується поряд із фінансовими, матеріальним тощо. Він може бути представлений у формі ресурсу – тобто компетенції окремих суб'єктів, або продукту – тобто інновації. В такому випадку, знання можуть бути приватизовані, слугувати об'єктом купівлі-продажу, тобто використовуватися як товар. З цих позицій, знання являються одним із кількох джерел генерування інновацій на мікрорівні, тобто підприємствами та підприємствами. Згідно досліджень П. Друкера можна виділити наступні джерела, які сприяють появі інновацій:

1. Несподіванку – тобто несподівані успіх, подію, невдачі (провал) на ринку.
2. Невідповідність між фактичною реальністю та якою вона уявляється чи має бути.
3. Потреба технологічного процесу.
4. Зміни в структурі галузі промисловості чи ринку.
5. Демографічні зміни.
6. Зміни сприйняття настроїв та значень.
7. Нові знання (як наукові так і ненаукові).

Перші чотири з них містяться в самому підприємстві, або в межах тієї чи іншої галузі промисловості (сектору обслуговування). Інші знаходяться за їх межами [4, с. 42-43].

Однак саме продукування інновацій на основі знань – це “суперзірка” підприємництва [4, с. 124]. Саме з такими інноваціями пов’язані важливі ділові зв’язки, фінансовий успіх, і це саме ті інновації, які зазвичай уявляють більшість людей. І існує неправильна думка, що більшість таких нововведень мають надзвичайно важливе значення, оскільки багато з них – досить тривіальні.

Ще одним невірним стереотипом являється твердження, що нові знання – це зовсім не найімовірніше джерело інноваційних можливостей. Саме щоденний аналіз симптомів таких прихованих змін, як несподіваний успіх чи невдача, забезпечують значно менший ступінь ризикованості та невизначеності. А інновації, які виникають на їх основі, відрізняються набагато меншим періодом від початку діяльності нового підприємства до одержання ним результатів [4, с. 44]. Тобто термін окупності таких інновацій значно скорочується.

Інновації, основані на знаннях, мають ряд особливих характеристик.

Першою із них являється проміжок часу. Тобто такі нововведення мають найдовший підготовчий період порівняно з іншими видами інновацій. Оскільки між виникненням нових знань та їх використанням проходить тривалий період. Крім того, багато часу необхідно для того, аби нові техніка чи технологія трансформувалися у ринкову продукцію (товари та послуги) чи які-небудь процеси. Підготовчий період може бути скорочений у період зовнішньої кризи. Наприклад, винахід пеніциліну був прискорений завдяки Другій світовій війні. А от поява радіо на ринку планувалася у 30-х рр. ХХ ст. Однак Перша світова війна показала, що користуватися польовими телефонами, дротова телеграфія були вкрай незручні. Тому уряди деяких країн скористалися з винаходу бездротової передачі даних, що призвело до появи радіо.

Другою особливістю являється частота невдач. Тобто такі інновації частіше зазнають краху на ринку. Це пов’язано з різними причинами. Однією з головних причин цього являється ризик, який при новаторстві на основі знань значно більший. Якось обійти його в даному випадку чи зменшити неможливо. Навіть дослідження ринку не допомагає. Оскільки такі інновації пов’язані із створення нових бажань та потреб. Тому неможливо дослідити ринок того, чого не існує. Наукове дослідження різних думок та поглядів не тільки марне, однак і може виявитися шкідливим. Проте, чим більший ризик, тим потенційно повинна бути винагорода (вигода) за нього.

Третя риса – це можливість прогнозування результатів.

Ще однією важливою характерною особливістю є те, що майже ніколи інновації, основані на знаннях, не базуються на якомусь одному відомому факті. Їх основою являються збіг, сукупність різних знань (не обов’язково з однієї галузі, сфери, чи зі світу техніки чи технології). Наприклад, поява комп’ютера була можлива завдяки знанням не менше як п’яти різних галузей:

1. Бінарна система числення, яка була розроблена ще в 17 столітті. Дана система була поєднана Ч. Бебіджем з лічильною машиною.

2. Розробка перфокарти Ж.-М. Жакардом у 19 столітті, яка дозволяє перетворювати числа на команди.

3. Винайдення аудіону (трьохелектродної детекторної лампи) у 1906 році, і потім уже електросхем.

4. Розробка символічної логіки, яка дозволяла представляти всі логічні поняття у числовій формі.

5. Закладення основ програмування та зворотного зв'язку, які були розроблені в першу чергу для потреб зенітної артилерії.

І таких прикладів можна назвати ще багато.

Іншим цікавим фактом є те, що дуже часто “батьками” або так званими “хрещеними батьками” інновацій на основі знань стають не професіонали, вчені, технологи, а аматори. Це пов'язано з тим, що такий вид новаторства вимагає детального аналізу різноманітних фактів. А вчені та техніки впевнені в тому, що їм все відомо, і тому вони зовсім неохоче проводять такі дослідження.

Важливою рисою, яка притаманна сучасному розвитку суспільства та інноваціям, в основі яких лежать знання, є наявність солідного кістяку фахівців [4, с. 142]. Кілька століть тому вони були наявні тільки в межах певних регіонів, країн. А зараз в більшості країн світу вони можуть негайно приступити до розробки та комерціалізації тієї чи іншої інновації в різних галузях чи сферах.

Для того, щоб інновації були успішними, необхідно щоб вони “дозріли”, тобто виникла сприйнятливість до них. Тобто в усіх інших групах інновацій використовується зміна, що сталася. Тобто відбувається задоволення потреб, що вже існують. А інновації на основі знань самі являють джерелом змін. Дуже часто їх метою є створення нового бажання чи потреби. Тому жодна людина чи науковець не може сказати наперед чи буде дана інновація успішна на ринку і чи сприйме її споживач.

Висновки. Знання являються важливим ресурсом в сучасному світі. Саме воно являється основою нового типу економіки – “економіки знань”, в якій накопичений інформаційний ресурс та здатність до його швидкого продукування стали основою економічного зростання багатьох країн світу. В останні роки серед багатьох джерел, які сприяють появі інновацій в економіці, все більше звертаються до знань. Інвестування коштів в освіту та науково-дослідні розробки здатні здійснити технологічний прорив, який спроможний не тільки сформувати нові потреби у суспільстві чи модернізувати окремі підприємства, але й трансформувати існуючі галузі країни чи світу. Саме розуміння факту тісної взаємодії між процесом створення нового знання, генерацією інновацій та темпами економічного зростання сприяло більшому фінансуванню освіти та науки, і динамічнішому розвитку різних сфер суспільства.

Використані джерела:

1. *Crawford R.* In the Era of Human Capital: the Emergence of Talent, Intelligence, and Knowledge as the Worldwide Economic Force and What it Means to Managers and Investors. – New York : Harper Business, 1999. – 347 p.
2. *Андрущенко В. П., Волинка Г. І., Мозгова Н. Г.* Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи : навч. посібн. / за ред. Г. І. Волинки. – К. : Каравелла, 2009. – 368 с.
3. *Дракер П.* Посткапиталистическое общество: Новая постиндустриальная волна на западе. – М. : Academia, 1999. – 640 с.

4. Друкер П. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво / пер. з англ. В. С. Гуля. – К. : Україна, 1994. – 319 с.
5. Макаров В. Л. Экономика знаний: уроки для России // Вестник РАН. – 2003. – Т. 73 – № 5. – С. 450-456.
6. Философский словарь / под ред. М. М. Розенталя. – Изд. 3-е. – М. : Политиздат, 1972. – 496 с.

Седляр М. О. Взаимосвязь знаний и инноваций в современной экономике.

В статье рассматривается, каким образом происходит трансформация общественных знаний в инновации. Данный процесс рассматривается с двух позиций: в узком и широком смысле. Определены условия, при которых знания трансформируются в инновации.

Ключевые слова: *знания, инновации, экономическое развитие, инновации, основанные на знаниях.*

Sedlyar M. O. Interaction of knowledge and innovation in modern economy.

The article considers how the transformation is public knowledge in innovation. This process is considered from two perspectives: the narrow and broad sense. There are conditions under which knowledge transformed into innovations.

Keywords: *knowledge, innovation, economic development, knowledge-based innovation*

Твердомед Г. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВПЛИВ МІГРАЦІЇ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНОЇ РОБОЧОЇ СИЛИ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У поданій статті розглянуто трудову міграцію з точки зору її впливу на соціально-економічний розвиток країни. Виявлено та охарактеризовано позитивні та негативні наслідки міграції висококваліфікованої робочої сили.

Ключові слова: *інноваційний розвиток, людський капітал, робоча сила, еміграція, імміграція, міграція, висококваліфіковані кадри.*

Проблемність нинішньої ситуації в Україні полягає в тому, що висококваліфіковані вітчизняні кадри дедалі частіше залишають країну у пошуках кращого життя, а це в свою чергу негативно впливає на інноваційний розвиток економіки України.

Вагомий внесок у дослідження теорії і практики міжнародної трудової міграції, нормативно-правових аспектів регулювання міграційних процесів в умовах перехідної економіки зробили провідні вітчизняні вчені Д. Богиня, В. Будкін, О. Власюк, В. Геєць, М. Долішній, І. Кравченко, Е. Лібанова, О. Малиновська, С. Пирожков, А. Поручник, А. Румянцев, Л. Семів, С. Сіденко, А. Філіпенко, О. Хомра. Серед зарубіжних вчених, які присвятили свої наукові праці проблемам міжнародної трудової міграції, слід виокремити таких науковців, як Р. Адамс, Г. Бекер, Г. Брюкер, А. Вертуріні, В. Лопез, П. Мартін, А. Реджістер, П. Сталкер, О. Старк, Дж. Тейлор, Г. Фаїні, К. Хансен, А. Шарп. Активно працюють над дослідженням теоретичних і практичних аспектів міжнародної міграції робочої сили в пострадянських країнах російські вчені С. Глінкіна, В. Івантер, А. Кіреєв, Н. Кулікова, Л. Максаков,